Namaz kılan kimse, namazda iki secde arasında nereye bakmalıdır?

[Türkçe — Turkish — تركي]

Muhammed Salih el-Muneccid

Terceme : Muhammed Şahin

Tetkik : Ali Rıza Şahin

2012 - 1433

IslamHouse.com

﴿ أين يكون نظر المصلي إذا جلس بين السجدتين في الصلاة؟ ﴾

« باللغة التركية »

محمد صالح المنجد

ترجمة: محمد مسلم شاهين

مراجعة: علي رضا شاهين

2012 - 1433

IslamHouse.com

بسم الله الرحمن الرحيم

Soru:

Ben, namaz kılarken ve iki secde arasında otururken şehâdet parmağıyla işâret ediyorum ve şu duâyı okuyorum:

((رَبِّ اغْفِرْ لِي، وَارْحَمْنِي، وَاهْدِنِي، وَارْزُقْنِي، وَعَافِنِي))

"Rabbim! Beni bağışla, bana merhamet et, beni doğru yola ilet, bana rızık ver ve bana âfiyet ver."

Sorum şu: Teşehhüdde olduğu gibi şehâdet parmağına mı, yoksa nereye bakmalıyım?

Cevap:

Hamd, yalnızca Allah'adır.

İki secde arasında sağ elin şekli nasıl olmalı? Sağ elin uyluğun üzerine açık kolarak konulmalı mı, yoksa teşehhüdde yapıldığı gibi şehâdet parmağıyla işâret mi edilmelidir?

Bu meselede fakihler arasında görüş ayrılığı vardır.

Fakihlerden kimisi:

"Namaz kılan kimse,burada (iki secde arasındaki kısa oturuşta) -tıpkı teşehhüdde yaptığı gibi- sağ elini yumar ve şehâdet parmağıyla işâret eder" demektedir.

Kimisi de;

"Aksine elini açar ve yummaz" demektedir.

İbn-i Kayyim -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

"...Sonra Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ellerini kaldırmadan tekbir getirip başını secdeden kaldırırdı. Başını secdeden kaldırırken de ellerini kaldırmazdı. Sonra ayaklarını yayarak otururdu. Sol ayağını yere yayıp üzerine oturur ve sağ ayağını da dik tutardı...

(Otururken) ellerini ve dirseğini uyluğunun üzerine, el parmaklarının uçları dizinin üzerine koyar ve el parmaklarından ikisini yumar, halka şekline getirir, sonra da (şehâdet) parmağını kaldırır, onunla duâ ederek hareket ettirirdi. Vâil b. Hucr, Peygamber

-sallallahu aleyhi ve sellem-'den bu şekilde nakletmiştir.

Sonra Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- iki secde arasında şöyle derdi:

((اَللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، وَارْحَمْنِي، وَاجْبُرْنِي، وَاهْدِنِي، وَارْزُقْنِي))

"Allahım! Beni bağışla, bana merhamet et, beni islah eyle, beni doğru yola ilet, bana rızık ver."

İbn-i Abbas -Allah ondan ve babasından râzı olsun-, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'den bu şekilde rivâyet etmiştir.

Huzeyfe -Allah ondan râzı olsun- de iki secde arasında şöyle derdi:

((رَبِّ اغْفِرْ لِي، رَبِّ اغْفِرْ لِي))

"Rabbim! Beni bağışla. Rabbim! Beni bağışla."[1]

Değerli âlim Muhammed b. Useymîn -Allah ona rahmet etsin- şöyle demiştir:

---

[1] Zâdu'l-Meâd; c: 1, s: 230'dan kısaltılarak alınmıştır.

"Sol ele gelince, parmaklar kıbleye gelecek şekilde el açık olur. Dirseğin ucu da uyluğun ucuna gelecek şekilde olur.Yani sağ elin parmaklarını açmaz. Aksine uyluğun üzerine gelecek şekilde uyluğa yapıştırır.

Sağ ele gelince, bu konuda sünnet olan; sağ elin sadece serçe parmağı ile yüzük parmağını yumması, baş parmağı ile orta parmağı halka şekline getirmek ve duâ sırasında şehâdet parmağını kaldırıp onu hareket ettirmektir.

İmam Ahmed,Vâil b. Hucr'dan bu şekilde rivâyet etmiş, "el-Fethu'r-Rabbânî" kitabının yazarı da hadisin senedi hakkında 'ceyyid' demiştir.Zâdu'l-Meâd kitabının muhakkiki de hadisin sahih olduğunu belirtmiştir. İbn-i Kayyim bu görüşe varmıştır.

Fakihlerin görüşlerine gelince, onlar, iki secde arasındaki oturuşta sağ elin, sol el gibi açık olacağı görüşündedirler. Fakat sünnete ittibâ etmek, daha evlâdır. Zirâ sağ elin, sağ ayağın üzerinde açık olacağına dâir ne sahih, ne zayıf, ne de hasen bir hadis vârid olmuştur. Bu konuda sadece vârid olan

namazda oturduğu zaman sağ elin, serçe parmağı ile yüzük parmağının yumulması, bağ parmakla orta parmağın halka şekline getirilmesi veya orta parmak ile bağ parmağın birleştirilmesidir. Genel olarak bu şekilde gelmiştir.

Hadisin bazı lafızlarında:

"Teşehhüde oturduğu zaman..." şeklinde gelmiştir ki, her iki rivâyet de Sahih-i Müslim'dedir.

Buna göre biz, hadiste geçen: "Namazda oturduğu zaman..." lafzını aldığımızda deriz ki: Bu oturuş, namazdaki bütün oturuşlar için geneldir (yani bütün oturuşları kapsar).

Hadisin bazı lafızlarında gelen: "Teşehhüde oturduğu zaman..." şeklindeki sözü, tahsise delâlet etmez (yani sadece teşehhüdde olduğuna delâlet etmez). Zirâ elimizde fıkıh usûlü âlimlerinin zikretmiş olduğu bir kâide (ölçü) vardır. Bu kâideyi "Neylu'l-Evtâr" adlı kitabında İmam Şevkânî ve "Edvâu'l-Beyân" adlı kitabında Muhammed el-Emîn eş-Şenkîtî dâima zikrederdi. Bu kâideye göre "Umumun bazı fertleri bir hükümle zikredildiği zaman, o hüküm

umumun hepsini kapsar." Zirâ bazı fertlerin bir hükümle zikredilmesi, tahsise delâlet etmez. Tahsis, ancak umumun bazı fertlerinin, umuma aykırı olan bir hükümle zikredilmesidir.

Birinciye örnek: Sana desem ki: Öğrencilere ikramda bulun! Bu, bütün öğrencileri kapsayan genel bir emirdir.Sonra sana desem ki:Öğrencilerden falancaya ikramda bulun! Bu emir, o öğrenciden başkasına ikramda bulunmamayı gerektirir mi?

Cevap: Hayır.Fakat bu emir,özel olarak zikrettiğin öğrenciye önem vermeyi ve ona özen göstermeyi gerektirir.

İkinci örnek: Sana desem ki: Öğrencilere ikramda bulun! Sonra sana desem ki: Öğrencilerden falancaya ikramda bulunma! Zirâ ben, birinci örnekte falancayı bir hükümle zikretmemin sebebi; umumdan olduğu ve umumun hükmüne mutabık olduğu içindir. İkinci örnekte ise, umuma aykırı olan bir hükümle zikrettim.Bunun içindir ki fıkıh usûlü âlimleri "Tahsisi (özelleştirmeyi) şöyle tanımlamaktadırlar:

"Umumun bazı fertlerini, aykırı bir hükümle ayrı tutmak veya umumun bazı fertlerini hükümden çıkarmak/ayrı tutmaktır."

Dolayısıyla "hâssın hükmünün, âmmın hükmüne aykırı olması gerekir. Eğer hâssın hükmü ile âmmın hükmü birbirine mutabık ise, fıkıh usûlü âlimleri -"Edvâu'l-Beyân" adlı kitabın sahibinin de belirttiği gibi- tahsis ifâde etmeyeceği görüşüne varmışlardır. Bu ise, yukarıda verdiğimiz örnekte açıkça görülmektedir.

Buna göre teşehhüdde elini yummayı tahsis ettiğine dâir İbn-i Ömer'in -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet ettiği hadisin bazı lafızları, umuma delâlet eden bazı lafızların tahsis edileceğine delâlet etmez."[1]

Elbânî -Allah ona rahmet etsin-, Vâil b. Hucr'un -Allah ondan râzı olsun- iki secde arasında şehâdet parmağını hareket ettirdiğine dâir olan rivâyetinin zayıf olduğunu ve doğru olanın, şehâdet parmağını

---

[1] eş-Şerhu'l-Mumti'; c: 3, s: 177

teşehhüdde hareket ettirmek olduğunu kesin bir şekilde ifâde etmiştir.[1]

Aynı şekilde Bekr Ebu Zeyd de "Lâ Cedîde fî Ahkâmi'-Salât/Namazın Hükümlerinde Yeni Bir Hüküm Yoktur" adlı risâlesinde bunu ifâde etmiştir.

Her hâlükarda bu mesele,âlimlerin ihtilaf ettikleri ictihâdî meselelerden birisidir.Müslümanın bu gibi meselelerdeki tutumu; kendisine tercihli ve kuvvetli gelen delilleri alması ve bu konuda kendisine aykırı davranan kimsenin davranışını reddetmemesidir. Eğer iki görüşten birisi kendisine tercihli gelmezse, daha bilgili gördüğü âlimin görüşünü taklit etmelidir.

Namaz kılan kimse, iki secde arasında veya teşehhüdde oturduğu zaman şehâdet parmağına bakmalıdır. Bazı âlimler; kucağına bakmalıdır, demişlerdir.

Abdullah b. Ömer -Allah ondan ve babasından râzı olsun-, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in namazdaki oturuşunu vasfederken şöyle demiştir:

---

[1] Bkz:"Temâmu'l-Minne"; s: 214-217

((فَوَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى فَخِذِهِ الْيُمْنَى ، وَأَشَارَ بِأُصْبُعِهِ الَّتِي تَلِي الْإِبْهَامَ فِي الْقِبْلَةِ، وَرَمَى بِبَصَرِهِ إِلَيْهَا أَوْ نَحْوِهَا)) [رواه النسائي و صححه الألباني في صحيح النسائي]

"(Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- namazda oturduğu zaman,) **sağ elini sağ uyluğunun üzerine koyar, baş parmağını takip eden** (şehâdet) **parmağı ile kıbleye işâret etti, gözlerini de ona veya ona yakın yere ona dikti."**[1]

Değerli âlim Abdulaziz b. Baz'a -Allah ona rahmet etsin-:

"Namaz kılan kimse namazda iken nereye bakmalıdır?"

Diye sorulmuş, bunun üzerine o şöyle cevap vermiştir:

"Sünnet olan; Ayakta dururken ve aynı şekilde rükû halinde iken secde yerine bakmalıdır. Oturuş halinde ise, eğer teşehhüd için veya iki secde arasında oturmuş ise, işâret ettiği yere (şehâdet parmağına)

---

[1] Nesâî; hadis no: 1160. Elbânî; "Sahih-i Nesâî'de hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.

bakmalıdır.Nitekim Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünnetinde böyle gelmiştir."[1]

Değerli âlim Abdullah b. Cibrîn'e -Allah ona rahmet etsin-:

"Namaz kılan kimse,teşehhüdde gözlerini secde yerine mi, yoksa tevhîde işâret ederken şehâdet parmağına mı bakmalıdır?"

Diye sorulmuş, bunun üzerine o şöyle cevap vermiştir:

"İki secde arasındaki oturuşunda veya teşehhüd oturuşunda şehâdet parmağına veya eline bakmalıdır.Namazda kıyamda (ayakta) iken ise,secde yerine bakmalıdır.Bütün bunların sebebi ise, namazında zihni dağılmaması, kuruntu ve vesveselere kapılmaması içindir."[2]

İmam Nevevî -Allah ona rahmet etsin- "Mecmû'" adlı eserinde bazı Şâfiîlerin, 'namaz kılan kimse,

---

[1] Mecmû'u Fetâvâ İbn-i Baz; c: 29, s: 241

[2] Umdetu'l-Ahkâm Şerhi; c: 14, s: 21

oturmakta iken kucağına bakmalıdır' diye söylediklerini nakletmiştir.

Aynı şekilde İmam Serahsî de "Mebsût" adlı eserinde İmam Tahâvî'den -Allah ona rahmet etsin- böyle bir görüş nakletmiştir.

Allah Teâlâ en iyi bilendir.